

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
בס"ד, י"ז אלול התשפ"ו

חולין קכ"ב – עור מבטל בשר, עורות רכים כבשר, עורות שרצים, ושיעור ארבעה מילין

שאלות:

1. האם יכול להיות שבשר טפל לעור, ולא להיפך?

עור מבטל בשר

○ בסוף הדף הקודם **רב הונא אמר** ששני חצאי זיתים של בשר נבלה שמונחים על גבי העור, מתבטלים לעור, ולא מצטרפים לכזית לטמא טומאת נבלה.
הגמרא **מבררת** כאיזה שיטת תנאים במשנה בדף קכד לקמן שעוסקת בדיוק במקרה הזה, **רב הונא פסק**,
רבי ישמעאל אומר ששני חצאי זיתים מטמא במשא ולא במגע, ו**רבי עקיבא אומר** שהוא לא מטמא בכלל כי העור מבטל אותם.

■ הגמרא מנסה בהתחלה להעמיד **כרבי ישמעאל** שאולי דיבר על בשר שפלטתו חיה, אבל אם פלטתו סכין על ידי אדם מדעת, העור מבטל את הבשר ולכן לא מטמא.
אבל הגמרא דוחה את הניסיון הזה בגלל ההסבר של **רב הונא** בדין של **רבי יהודה** באלל המכונס, שכינוס האדם מועיל לגלות שהוא לא התכוון לבטל, וזה מועיל רק אם העור לא ביטל את הבשר מעיקרו, מכאן שהעור לא מבטל מעצמו, אחרת הכינוס לא היה מגלה לנו שלא היתה בכוונת האדם לבטלו מראש.
וזה בודאי מדבר על אלל שפלטתו סכין, ואת זה אפשר להסביר רק לפי דעת **רבי ישמעאל** ולא בדעת **רבי עקיבא**, מכאן **שרבי ישמעאל** סובר גם באלל שפלטתו סכין שהעור לא מבטל מעצמו.

■ לכן הגמרא מגיעה למסקנה ש**רב הונא אמר** את דבריו, כשיטת **רבי עקיבא** שסובר שהעור מבטל את הבשר.
ולכאורה זה פשוט בדעת **רבי עקיבא** לכן הגמרא מסבירה שהחידוש ש**רב הונא** משמיע הוא: שלדעת **רבי עקיבא** העור מבטל את הבשר לא רק כשהבשר נתלש בידי אדם בסכין, אלא אפילו כשנתלש שלא מדעת על ידי חיה (פלטתו חיה), מפני שהביטול תלוי בעור עצמו, הוא זה שמבטל את הבשר שטפל לו.

2. האם יש חשש שאדם יעשה שטיחים מהעור של ההורים שלו?

עורות שהם כבשר

○ במשנה הקודמת ראינו שהעור לא מטמא טומאת נבילה כי הוא לא בשר, המשנה שלנו מפרטת עורות רכים שנחשבים ממש כבשר:

■ עור האדם, עור חזיר יישוב (חזיר בית), מפני שהוא רך ונאכל) ו**רבי יהודה חולק** שגם חזיר הבר עורו כבשר, עור חטוטרת גמל רכה, עור ראש עגל רך, עור הפרסות, עור בית הבושת של נקבה, עור השליל, עור תחת האליה, ועור ארבעה שרצים: האנקה, הכוח, הלטאה והחומט (ו**רבי יהודה סובר** ששני הלטאה כחולדה והוא קשה ולא נחשב בשר).

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

- **רבי יוחנן בן נורי** חולק וסובר ששמונת השרצים יש להם עורות גמורים וכולם לא מטמאים כבשר.

- וכל העורות הרכים, אם עיבד אותם או שהילך בהם שיעור זמן של עיבוד – הפכו לעור גמור, ובטלו מתורת בשר והם טהורים, חוץ מעור האדם.

○ לגבי טומאת עור האדם הגמרא מביאה שתי גרסאות לדברי **עולא**:

- לשון ראשונה (על תחילת המשנה): אפילו עור אדם שלא עובד טהור מהתורה, וכל טומאתו מדברי חכמים גזירה שמא אדם יעשה עורות אביו ואמו שטיחים.

- לשון שנייה (על סוף המשנה): עור אדם שלא עובד טמא מן התורה; ורק עור אדם שעובד טהור מן התורה, וחכמים גזרו עליו טומאה משום גזירת שטיחים.

- לפי הלשון הראשונה, בודאי עור אדם שעובד כמו בסיפא טהור מהתורה, אבל לפי הלשון השנייה עור אדם שלא עובד כמו ברישא טמא מהתורה.

○ הגמרא מבררת את הדינים של העורות שהמשנה פירטה:

- לגבי המחלוקת בחזיר הבר: **חכמים** סוברים שעורו קשה (אשון) והוא לא כבשר; **רבי יהודה** סובר שגם עורו של חזיר הבר רך ומטמא כבשר.

- **גמל הרכה**: **עולא** בשם **רבי יהושע בן לוי**: מסביר שכל זמן שלא טענה משא. והגמרא מביאה שני מקרים שבהם נשאלה השאלה הזו לגבי גמל הרכה, וניתן ההסבר של **רבי יהושע בן לוי**, ומצורת התשובות הגמרא לומדת שהתקפים של ארץ ישראל הם יותר עדינים מהחסידיים של בבל. והספקות של **רבי ירמיה** כשהגיע זמנה ולא טענה, ואב"י כשלא הגיע זמנה וטענה, נשארו בתיקו.

- **עגל הרך**: הגמרא מבררת **שעולא** סובר שמדובר בבן שנתו והוא יונק (צריך שני תנאים); **רבי יוחנן** סובר כל זמן שיונק אפילו לאחר שנתו, עדיין עורו רך.

- **עור ראש עגל הרך**: לדעת **רבי יוחנן**, בניגוד למשנתנו לא נידון כבשר, והוא מיישב שמשנתנו היא דעת יחיד של **אלעזר בן יהודה איש אבלים** בשם **רבי יעקב** (לעניין מחשבת פיגול ופסול בקודשים).

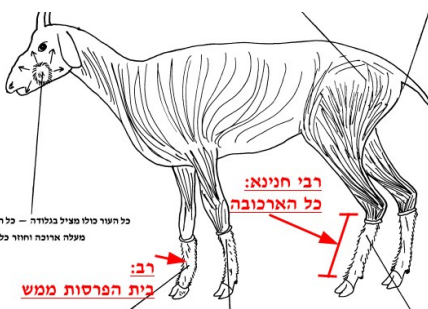
- **עור בית הפרסות**: **רב מפרש** הפרסות ממש; **רבי חנינא מפרש** שמדובר ברכובה הנמכרת עם הראש (החלק התחתון של הרגל).

3. מתן נמצא בטיול, עד איזה מרחק הוא צריך לטרוח לחפש בית כנסת?

עורות השרצים ושיעור הליכת ארבעה מילין

○ המשנה **אמרה** שחלק מעורות השרצים, נחשבים כבשר, הגמרא מביאה את המקור:

- לפי **רב**: מסוף הפסוק "אֵלֶּה הַטְּמָאִים" הה"א מרבה עורות רכים כבשר (כמו גם הציר והרוטב והקיפה שלהם), והמילה "אֵלֶּה" ממעטת. המילה "למיניהו" מפסיקה את העניין ולכן המיעוט חל רק על תחילת הפסוק על חולד, עכבר וצב. **רב** שהוא תנא ויכול לחלוק על משנתנו, סובר שגם עור התנשמת שהוזכרה בסוף הפסוק, נחשב כבשר.

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

- התנא של משנתנו לא לומד את הרשימה מן הפסוק, אלא הולך אחר מישוש העור ורכותו בפועל (בתר גישתא), כשיטת **רבי יהודה**. והתנא של משנתנו חולק על **רבי יהודה** בעניין הלטאה, וסובר שבמישוש היא מרגישה כבשר.

○ המשנה **אמרה** שכל העורות הרכים שנחשבים כבשר, אם עיבד אותם או שהילך בהם ברגלים הם הפכו לעור, ונטהרו מטומאה, הגמרא **שואלת** למה צריך ללכת בפועל האם לא מספיק לשטוח אותם להילוך, הרי **רבי חייא** שנה בברייתא, שאזון של חמור שהשתמש בה כטלאי לסל שלו, נטהרה ולא הלכו עליה?

- הגמרא **מתרצת** ששם הוא עשה מעשה כששם אותה כטלאי, ולכן לא צריך הילוך אבל פרישת העור להילוך לא מבטלת אותו מיד, אלא צריך הילוך בפועל במשך זמן של "כדי עיבוד" כמו שהמשנה אמרה. **ורב הונא אמר** בשם **רבי ינאי**: שזה שיעור הליכת ארבעה מילין.

○ **רב נחמן בר יצחק מסר** בשם **איבו** שנאמרו ארבעה דברים בשיעור ארבעה מילין: עבודה (עיבוד העור בהילוך), ושלושת הדינים שמסר **רבי אבהו** בשם **ריש לקיש**:

- **לגבל**: שכיר שלש עיסה בטהרה וצריך להגיע למקווה לטבילת כליו, עד מרחק 4 מילים הוא צריך לטרוח על חשבון.

- **לתפילה**: הולך בדרך שיש בית כנסת לפניו, צריך לטרוח וללכת עד 4 מילים להתפלל שם.

- **לנטילת ידיים**: הולך בדרך ואין לו מים לאכילה, צריך לטרוח בשביל מים עד 4 מילים.

- **רבי יוסי ברבי חנינא ורב אחא בר יעקב מסבירים** ששיעור ארבעה מילין נאמר רק כשהדבר נמצא בדרכו לפניו; אבל לחזור לאחוריו – פחות ממיל חוזר, יותר לא.

- המשנה **אמרה** שעור אדם מטמא אפילו אם עיבדו אותו, הברייתא בגמרא **אומרת** שליגיון של צבא שעובר ממקום למקום ונכנס לבית, הבית טמא, כי הם נושאים איתם עור של ראש אדם בתור כישוף, כמו שהם לקחו את עורו של **רבי ישמעאל** מהרוגי מלכות.